

Passaport sense nom

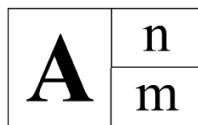
Antoni Morell

PASSAPORT SENSE NOM

**Crònica sentimental
1978-1979 i 2016**

Antoni Morell

Anem editors

© del text: Antoni Morell, 2017

Primera edició: abril del 2017

Disseny i maquetació: Oliver Vergés Pons

Editat per ANM Editors

© per aquesta edició Anem editors

Imprès a Gràfiques Andorranes

Av. Fiter i Rossell, 30, subsòl

AD700 Escaldes Engordany

Principat d'Andorra

Dipòsit legal: AND.143-2017

ISBN: 978-99920-65-09-9

Tots els drets reservats.

Sense l'autorització escrita dels titulars del Copyright, queden rigorosament prohibides les reproduccions totals o parcials d'aquesta obra a través de qualsevol procediment.

Aquesta edició ha merescut una ajuda del Ministeri de Cultura, Joventut i Esports del Govern d'Andorra.

*A Montserrat Morell Mora,
la meva germana*

Pròleg

per

Marc Forné Molné

Ha estat un gran encert que l'Antoni Morell Mora ens permeti, amb aquest llibre, rellegir les pàgines d'aquell *Andorra 7* en el qual l'Amadeu Nadal, l'Antoni Sementé, el Manel Mas, ell i jo mateix, hi vam posar tantes esperances.

Llavors en dèiem un “diari de set dies” perquè estàvem molt lluny de l'actual i potser benaurada proliferació de mitjans de comunicació, diaris de pagament, gratuïts, revistes, ràdios i teles. (Sense oblidar allò que molts en diuen “xarxes socials” encara que sovint siguin ben asocials). Res no hi havia de tot això: només setmanaris i revistes mensuals, després de l'agosarada (també) iniciativa del *Poble Andorrà* que, d'alguna manera, va fer més fàcil o més imprescindible la existència de l'*Andorra 7*. Era abans de la *reformeta* i molt abans de la Constitució del 1993.

Per això, quan m'ho va demanar, em vaig apressar a fer-li arribar tots els exemplars inicials de la revista per tal que pogués recuperar algun o altre dels seus escrits que potser no tenia.

La idea del *Passaport sense nom* va ser ben seva i el va fer puntualment cada setmana. Tal com feia el Manel el seu *Cucut* o jo el *Tants caps, tants barrets...*

El parèntesi de més de trenta-cinc anys entre la primera part i la segona ha passat sobre nosaltres i sobre la nostra Andorra volant. I serà bo que la gent jove d'ara pugui llegir allò que es va perdre quan no hi era. O quan eren massa petits. Ells i els qui ja ho van llegir llavors, hi trobaran una línia, una manera de ser i de pensar, que

els anys no han pogut canviar, la mateixa línia que es pot llegir al marge de les anàlisis de cada personatge: la d'un bon andorrà que ja avisava llavors, i ara està perplex, sobre l'esdevenir accelerat d'aquest racó del Pirineu que ha mantingut una existència independent durant segles.

La segona part conté novetats i algunes revelacions sobre el mateix autor i sobre els personatges que descriu tan bé i amb ben poques frases. Com que ja no es tracta d'endevinar tant, uns quants personatges analitzats ja contenen el seu nom i cognoms, però la dissecció sentimental i humana sempre hi és. Les reflexions de l'autor sobre els altres li permeten, a les dues parts separades per tants anys, d'emprar alguns dels seus mots preferits: titelles, espantaocells, circ...

Me'n recordo que la primera idea era la de publicar cada setmana un *Passaport sense nom*, i la setmana següent descobrir la seva identitat, però ben aviat el vam haver de convèncer que n'hi havia que volien saber si l'havien encertat o no, tot trobant el personatge. I que ho volien saber al mateix dia. Per això, de seguida el mateix número de la revista portava, en una altra pàgina, la foto o el nom de la persona.

Per als qui hem tingut la sort de conèixer totes les persones descrites a les dues parts, serà un llibre imprescindible per refermar l'opinió que puguem tenir de cadascú. Als lectors més recents els donarà a conèixer personatges que ja no hi són, físicament, però que hi eren a aquesta terra.

A tots ens servirà per poder tornar a llegir, directament o entre línies (només una mica), el que pensa l'Antoni Morell Mora, de Cal Giraut d'Escàs, sobre els amics, la cultura, el compromís amb un mateix i, sobretot, d'Andorra.

Introducció

“La follia de la vellesa”, deia Ciceró. Potser per això –ja vaig tustant la senectut– he gosat de compondre aquests esbossos casuals i probablement temeraris.

Sempre he pensat que a la vida –succeeix a tot “quisque”– ens trobem amb amics, coneguts, saludats, presentats i despresentats. Ací no es tracta de plasmar els meus estimats personatges del *Passaport sense nom* en cap d’aquestes esmentades categories. Déu em valgui! Sí que he de dir que a tots els he tractat assíduament en un moment o altre dels meus dies. He fet algun esforç que altre per assolir una certa objectivitat, dins certament del dibuix propi, subjectiu, fruit dels meus ulls i del meu cervell.

El grau del meu apropament o mínima desafecció pel personatge pot afectar a la meua escriptura, a les meves opinions o certes respecte a ell. Però com que no es tracta de textos crítics sinó de retrats literaris, pot ser que no siguin rigorosament objectius. Només puc dir que són els meus . I també vull manifestar que quan escric, estimo aquell de qui escric. També que aquests noms sense passaports, o aquests passaports sense nom, m’han ajudat molt a comprendre i a engiponar la meua i nostra visió del món, la “weltanschung” que dirien els alemanys.

Ben entès que no jutjo el passat amb les ulleres del present, que és una actitud intel·lectualment perversa i políticament estúpida. Ni el present amb nostàlgies del passat. Penso que no hi ha ni blancs, ni negres. Tots som barreja, i per tant els grisos, els blaus, l’aiguabarreig s’imposen.

Els meus personatges, com jo mateix, no solament són –molts– fills de l'emigració de dins cap a fora i a l'inrevés en l'àmbit físic, també en els àmbits psicològic i moral, i això els fa humans, el més important que es pot ser en aquesta vida: persona humana. Tasca que, no es pensin, no és bufar i fer ampolles, ni captenir-se com un fatxenda, o com un gall de garbera.

“Hi ha un temps trist i cansat/ que s'enterra al record/ mentre miro amb nostàlgia/ l'alegria dels camps”, diu Joan Margarit. No he enterrat res ni ningú, ben entès. Nostàlgia, sí! Però no sé per què, com alguns sentencien, l'enyor ha de ser malvat i execrable.

Tot, tot és un trencaclosques i cada peça té la seva funció, la seva utilitat. És imprescindible per arrodonir l'existència d'una persona, i la seva crònica sentimental. Per això, jo que sempre m'he considerat en moltes cabòries un xic sartrià, rebutjo la seva afirmació que “l'infern són els altres”. Sense els altres jo no seria ni res. Ningú. Els altres són els que m'afirmen, em dibuixen, em justifiquen, em precisen; no em delimiten sinó que més aviat m'engrandeixen, m'obren horitzons de bondat.

D'ací aquests passaports sense nom, que sí que tenen noms i cognoms, amb qui he tingut la xamba de coincidir en un moment o altre de la meva existència.

O bé jo he pujat al seu vagó i després jo he baixat en una estació o altra, o bé ho han fet ells. Amb alguns encara continuem viatge. Fins on? Fins quan?

M'haig d'acostumar a aquests misteris que són les preguntes que no tenen, ara per ara, resposta.

També és aquest llibre un xic, i pel que fa a determinats elements de l'existència d'una persona –jo–, crònica sentimental, entenent-la com una cosmogonia de

pensaments, idees, persones, situacions viscudes, gràcies, precisament, a aquests passaports sense nom, d'una consistència humana realment impressionant. I no és que l'hagi escrit des de 1978 al 2016. No. Viure-les, sí. Narrar-les, no. La darrera part fou escrita totalment el 1978, i la segona, el 2016. Aquestes persones són amb mi des de molt abans i continuaran amb mi, i jo amb elles, penso, fins a la nit dels temps.

I n'hi ha moltes altres, de persones –dones i homes–, que haurien de figurar en aquesta llarguíssima corda que ha sostingut la meva persona al llarg i a l'ample d'aquesta roda de cavallets que gira i gira dins del recinte meravellós del meu circ on tots som els pallassos riallers, entristits, covards, valents, solidaris sobretot per curar-nos les ferides que el director de la comèdia ens té preparades per a cadascú de nosaltres.

Primera part

I

Inversemblant trobada

Té un cert accent de la plana, del Baix Camp. Usa el pasaport Andorra del Setè Centenari. Una mica calb. Normalment, quan està davant del seu interlocutor, aquest se sent repassat de dalt a baix, estudiat, esbrinat intensament. Després de l'examen efectuat, parla. És una mica tímid, com si quelcom l'impedís arribar a l'altra persona, impressió que es trenca quan s'ha començat a parlar. És un enamorat *-hobby* secret, gairebé— de la mecànica i de la música clàssica. Li agrada intensament agafar el cotxe i conduir. Té un clar sentit d'allò que és important i d'allò que no ho és. Estatura més aviat baixa i potser per això, de vegades, estira el coll, com si volgués accedir a altures físicament més altes. Equilibrat i amb cert distanciament, a primer cop d'ull. Penso que assaja de protegir-se, perquè després, la capacitat d'emoció brolla, sura sobre la capa de distanciament. No fuma. De vegades, algun cigar, d'ocasió en ocasió. Li agrada viatjar i estudiar. Estima el país amb veritable passió.

Alt, una certa esveltesa, el cap gairebé calb. Se sap més alt que els altres i, a vegades, se li escapa un gest, gairebé imperceptible, que denota altivesa. Li agrada menjar amb persones d'altres professions i d'altres estaments. Modula bé la veu, malgrat que, quan parla, posa la boca d'una manera estranya. Li agraden els gossos. Escriu i, quan ho fa, se sent hereu d'idees i valors, i el

seu representant. El fet de ser alt li confereix una certa elegància al vestir-se. No fuma. Diuen que, en certes ocasions, quan s'enfada, perd una mica els estreps. Està casat i té fills. La seva esposa posseeix una certa manera de capteniment social: elegant, delicada, allò que es diu habitualment classe. Molt dotat per a l'economia i amb molta experiència al darrera. Posseeix la qualitat d'apreciar la bellesa artística. Estima el país.

Un, és un humanista; l'altre, un tècnic. *Dos a la carretera.*

II

Sac melangiós de saviesa

Baix. Molt calb, segurament per la quantitat de maldecaps i d'embolics que ha tingut al llarg de la seva vida. Els pantalons estrets i a l'altura del turmell. Cara vermella, tirant a roja. Uns ulls espurnejants, riallers que se li fan aigua quan parla amb els infants o porta a passejar, orgullós ell, el seu nebot, entremaliat, llest com una mala cosa. De vegades l'escriidassa, però ho fa amb un tarannà misericordiós.

Porta al darrera, gairebé, la història andorrana del segle XX. És un lluitador nat, cridaner, amant de frases fetes i d'expressions que repeteix de tant en tant. Quan hom s'enrabia perd el seny, diuen. Però el que fa és fugir dels llocs comuns, trencar barreres, dir les coses pel seu nom, sense màscares.

Nacionalista fins al moll dels ossos: totalment, sincerament, fora de dubte, i molt especialment pel que fa referència a la llengua oficial d'Andorra.

Molt sovint el trobareu pel carrer de la Vall, les mans a la butxaca, el cap cot, esbrinant, minut a minut, llargues estones de conversa amb personatges que han abandonat aquest món, que avui apareixen als diaris i que en altres èpoques havien estat companys-lluitadors incansables en càrrecs públics que, al principi, li foren negats.

Riu d'una manera molt curiosa, a intervals curts i precisos i, quan això succeeix, el rostre pren uns aires d'embadaliment, d'ingenuïtat.

Quan la neu cau parsimoniosa i lenta i els carrers romanen blancs, ell es calça unes sabates protegides amb unes peces de ferro que porta cofoi, com qui hagués inventat un calçat especial. D'un tros lluny, sabreu que arriba pel soroll que anuncia les seves petjades sobre la neu blanca.

Té una memòria prodigiosa per classificar dades, noms, situacions i compromisos: una agenda perfecta.

Sens dubte, és un home important –ho ha estat a nivell públic–, amb moltes subtils cadències humanes que en aquest país dels nostres pecats és quelcom que no pot rebutjar-se així com així. I si no, que ho preguntin a una empresa pública instal·lada al país –no ens atrevim a qualificar-la d'andorrana– el personal de la qual ell perseguí a cops de pedra quan assajava d'establir-se a Sispony. Sí, a cops de pedra ha viscut, i la majoria rebent-los a la pròpia pell. Avui té àngels, somriures i flors a les mans també roges, fines, andorranes. Els joves podrien aprendre del seu nacionalisme: aquest sí que era autèntic.

...Com que no es tracta de textos crítics sinó de retrats literaris, pot ser que no siguin rigorosament objectius. Només puc dir que són els meus. I també vull manifestar que quan escric, estimo aquell de qui escric. També que aquests noms sense passaports, o aquests passaports sense nom, m'han ajudat molt a comprendre i a engiponar la meva i nostra visió del món, la “weltanschung” que dirien els alemanys.

(...)

Els meus personatges, com jo mateix, no solament són —molts— fills de l'emigració de dins cap a fora i a l'inrevés en l'àmbit físic, també en els àmbits psicològic i moral, i això els fa humans, el més important que es pot ser en aquesta vida: persona humana. Tasca que, no es pensin, no és bufar i fer ampolles, ni captenir-se com un fatxenda, o com un gall de garbera.

Anem editors

